

semblant en cat.: veg. descripció en *SLitCosta* 1868 (però no confirmat per Amades-Roig, *BDC* XII, XIV). Deixo les altres cites en el *DECH*, s. v., nota 4. — 7 Hi afegeix com a variant *pāyve*, que en deu ser evolució fonètica amb caiguda de la dental intervocalica, cf. tocar *pā* 'peu' < *pāda*-, evolució de l'indoeur. *pono-*, Bailey, *Iranistik* I, 139, cf. p. 140. És sabut que el tocar ensordia les sonores (però si no m'enganyo en certes condicions eliminava diverses menes de dentals). — 8 En aquest sentit consta *plauto*, i també una variant *piauto*, la qual serà deguda a la contaminació d'un *piau* PEDALE que consta, en diversos parlars, en accs. com 'part baixa del mitjó o mitja', 'peüc' etc.: «lou lioun d'Arle --- tenent i *piauto* un tros de fourco / ---», *Nerto* IV, 15 v. 222. — 9 *Putada* de la qual han estat víctimes els lexicògrafs d'*AlcM*, en pendre de bo de bo la cèdula enviada per algun entremaliat barceloní, que els comunicà l'acc. «acció dolenta envers algú; acció insultant o de gran menyspreu» amb el maliciós encapçalament *potada*, que han instituit com a acc. § 4, afegint-hi molt seriosament que *potada* es pronuncia *putáda* en cat. or.: no s'hi pronuncia de cap manera, és clar. — 10 Veg. *DECH* IV, 424a33-52. «A la *patuleya* del Llar de Copons, / a la *patuleya*, 25 deixeu-m'hi anà: / que menjén y beuhen sense treballà; / a la *patuleya* de Mossèn Benet / juguen a les xapes al bosc de Poblet; / a la *patuleya* de Mossèn Benet / porten bones mantes y... 's moren de fret», MilàF (*Romillo*., 133). Havia començat 30 com a quadrilla de bandolers, però continuà a través dels trabucaires de 1820 fins a la guerra carlina dels Set Anys. Per al *Llarg de Copons*, veg. les notícies històriques que en dona FSoldevila, vol. III, i que es trobaran fàcilment a l'índex analític de la seva *Hist. de Catalunya*. Però en venir el 1834, s'hi afegí com a capítol carlí el capellà trabucaire Mossèn Benet (el mateix o un parent del de la Serra de Busa?) «Les criades del Figueres, - quan van a mercat a Valls, / ya n'i fan grossa encomenda - de gani-vets y punyals, / y mantes de *patuleya*» (Valls, segles XVII-XVIII); «al arribant dins de Vic - lo mosso ya demanave, / a casa 'l Governadó - dient qu'al 40 hostal hi ha lladres, / que n'hi ha los d'El Marxant am sa *patuleya* armada» (var.: «aquí entran Lo Marxant - am sa *patuleya* armada / --- Lo Marxant qu'an sa *patuleya* anava, reco. a Espluga de Fr. i a Segarra). *El Marxant* famós bandoler dels Ss. XVII-XVIII, MilàF, 125.15. Els carlins i reaccionaris ho aplicaren, en canvi, a la gent indisciplinada del partit popular («de tornada a casa per camins excusats, ja la trobà invadida per la *patuleia* d'Olot», Mrn. Vayreda, *Carlinada* IV, p. 63), sense estar-se d'estendre-ho com a insult a gent digníssima: car a Madrid ho digueren àdhuc de la noble figura del Gral. 45 Prim («el *patuleo* Prim», Ricardo Muñiz, *Apuntes Hist. sobre la Revol. de 1868*, BRAE XXXII, 409). Com es veu, doncs, es tornava adjectiu pejoratiu masculí, cosa que ja seria un primer pas cap a *pòtol*. Car també es féu així en català, de primer sense 60

mudar-li la terminació: «—Què redimoni 't tinc de conèixer! Deus ser un *patuleya* com els altres: mal llamp vos esberli a tots!», però en contextos de llenguatge més baix, en -eio: «Aquí 'l tenui, *patuleyos* de Vall de Pedres, el vostre capità!»; «lo infestat que estava el país d'escamots de sipaios i *patuleios*, quins, sempre que podien, feien cas omís de la política d'En Campos»; de vegades ja sembla anar-se oblidant l'atmòsfera aventurera: «amb son aire de *patuleio*, afegí —Digueu al coronel que no sóc pas tan criatura», MrnVayreda (*Puny*., XXI, 322 (249); *Sang Nova* v, viii, 400; *Carlinada* XIII, p. 226; XI, 175). Va quedar com a expressió de la idea de 'populatxo revolucionari': «Caiqueren palaus i cases senyoriales, que no va pas enderrocar la *patuleia*, perspectives recòndites, paradisos interiors ---», però també en general 'gent immoral i audaç, que abusa d'un mandat públic': «canilla de regidors venals, *patuleia* que crida, ataca, critica, roba de sotamà i cobra comissió per a fer-se canal de la sobirania popular», Coromines (*La Catalunya del S. XIX*, 1932; *Cartes d'un Visionari* IV, § 13, p. 70). A les dades dialectals que ja dono en el *DECH*, afegim eiv. «*patuleya*: multitud» (PzCabr.); Sogorb *patolea* «reunió de gent ociosa y descarada» (Torres Fornés); lleonès *patolea* o *-ulea* 'multitud de personas, especialment chicos' (*una patolea de rapaces va a pedir l'aguinaldo*, a La Lomba, BRAE xxx, 44); el port. *patulear* «alborotar» o «ser partidario del partido popular» fa *patuléia* a l'Ind. Pres. (G. Rolin, *ASNSL* cxxxv, 389). — 11 En *Silèn*, de Coromines (cap. xv, p. 190) la primera ed. porta «els cossos mutilats dels dos carlins que havien caigut a les mans dels liberals; una colla d'hommes --- els duien nus damunt un baiard --- i anaven amb ells un *patoll* de dones que demanaven venjança per a aquells fills de mare ---», l'autògraf de Coromines porta *tropell*, i per això s'ha imprès així a les *O. C.*, 78a, per més que no estem segurs que no ho fes canviar ell mateix damunt les proves. Tanmateix *patoll* no es troba enlloc més de les seves obres, i no recordo haver-li-ho sentit a dir. — 12 Així en la traducció del *Formiò* de Terenci, v. 780, feta en absència meua, obra pòstuma, i així ho deixem en el text definitiu, si bé en el seu esborrall dubtava entre això i *t'enfangues*: l'original porta «in eodem luto haesitas» i la trad. de Marouzeau, que tingué a la vista, «tu restes empètré dans le même bourbier». Aquesta acc. no figura en els *DFa.*, *D'Ag.* ni *AlcM*; només Bulbena porta *patollar*, *llejar*, *empatollar* «patauger, mettre les pieds dans la boue», i cf. men. *empatrullar-se*. — 13 Amb una variant *empantular*, que no sé si és res més que err. tip. o de còpia, però sentit un poc diferent «acomodar las cosas a su gusto, para hacérselas creer» (Gili, *Tesoro*). Aprofitem aquest lloc per recollir un mot de sentit semblant, i no inconnex amb *empatollar* (també en la terminació), si bé el context indica 'entretenir-se' o 'feinotejar' encara més que 'embullar-se': «com te vas axí *embarbullant* per casa?», *Decam.*